

SEMINAR U NEW YORKU

Ana Dević
Moderna galerija
Zagreb

Potkraj 1999. godine njujorški Muzej moderne umjetnosti - MoMA organizirao je dvotjedni seminar i radionicu za muzejske djelatnike s područja srednje i istočne Europe. Ovaj projekt drugi je u nizu seminara koji okupljaju muzejske stručnjake određenoga kulturnogeografskog prostora. Prvi seminar te vrste, održan u MoMA-i 1998. godine, okupio je muzejske djelatnike različitih zemalja Južne Amerike ipokazao se izuzetno poticajnom platformom uspostave međuinstitucijskih kontakta i suradnje. Čini se da je interes za aktualnu kulturnu situaciju tranzicijskih europskih zemalja (kojeg usporedo s utjecajem krupnoga kapitala pratimo od pada Berlinskog zida) kulminirao upravo u posljednje vrijeme. Tako i nastojanja seminara u MoMA-i možemo odčitavati u kontekstu interesa za područje srednje i istočne Europe. Iako seminar nije direktno propitivao odnose moćnog centra i perifernih zona, Istoka i Zapada, tranzicijske situacije u zemljama istočne i srednje Europe i njima suprotstavljenoga kulturnoga hegemonizma, čini se da ta pitanja neizbježno tvorila dio konteksta ovog seminara. Seminar su u suradnji organizirali MoMA-ina odjeli Internacionalnog i Edukacijskog programa uz potporu Internacionalnog vijeća MoMA-e te fondacija: The Trust for Mutual Understanding Instituta Otvoreno društvo i Ford fondacije. Voditeljica i koordinatorica projekta seminara bila je mlada povjesničarka umjetnosti Victoria Noortoon, inače asistentica na projektima Internacionalnog odjela. U najužem timu inicijatora i realizatora bili su i Jay A. Levensona direktor Internacionalnog programa, te Astrid Persans i Clay Stopek asistentice Internacionalnog odjela. Kako je program seminara u biti edukativne prirode, u njegovoj koncepciji i realizaciji sudjelovao je i Edukativni odjel MoMA-e kao ravnopravni suorganizator seminara. Patterson Sims, zamjenik direktora za edukaciju i podršku istraživačkim projektima, te edukatorica Amy Horschak neposredno su sudjelovali u realizaciji projekta. Čitav seminar i radionica aktivirao je sve odjele ove velike muzejske institucije kao predavače, a u uski organizacijski tim seminara bio je uključen i vanjski suradnik koji je pomagao u organizaciji. Naime, u sklopu projekta seminara Institut Otvoreno društvo inicirao je i natječaj za specijalni edukacijski *internship* program vezan uz seminar. *Internship* program podrazumijevao je jednomjesečnu stručnu praksu u samome muzeju te konkretno rad na pripremama seminara. Natječaj je realiziran pomoću razgranate mreže europskih SCCA centara,

koji su sugerirali mlade povjesničare umjetnosti s izraženim organizacijskim sposobnostima i iskustvom rada bilo u muzejskim institucijama ili na izložbenim projektima. Zagrebački Institut za suvremenu umjetnost preporučio me je kao svoga kandidata, a o finalnom odabiru *interna* odlučili su organizatori projekta. Osobno, *internship* u MoMA-i za mene je bio izazov ali i izuzetna prilika da se kroz praksu pobliže upoznam s načinima i metodama funkcioniranja velikih internacionalnih muzejskih institucija. Sretna okolnost bila je i mogućnost istodobnog pohađanja svih predavanja, prezentacija i popratnog edukativnog programa radionica i seminara namijenjenih europskim kustosima. Uz mnoge kontakte i međusobnu izmjenu informacija sam rad u MoMA-i kao i program seminara bilo je dragocjeno iskustvo. Seminar se odvijao u okolnostima kada muzej kao institucija prolazi kroz niz promjena u pravcu daljnjeg osuvremenjivanja vlastite strukture i formiranja novog identiteta. Tako je upravo u vremenu seminara otvoren i prvi dio milenijskog projekta MoMA 2000., koji će trajati do potkraj 2000. godine, kada će se MoMA renovirati i proširiti izložbene prostore, stalni postav ali i budući program suvremene umjetnosti. Može se reći da je čitav projekt seminara i radionica bio u znaku otvaranja i međusobne razmjene informacija i iskustva. Seminar je bio praktične prirode a osmišljen je kao serija uzastopnih prezentacija i predavanja MoMA-ina djelatnika obuhvaćajući sve odjele muzeja: odjele crteža, skulpture i slikarstva, arhitekture i dizajna te filma i videa, marketinškog, konzervacijskog odjela, knjižnice, odjela zbirki, arhiva, registracijskog i financijskog odjela, programa za posjetioce s posebnim potrebama, izdavački odjel, odjel dizajna izložbe i produkcije pa sve do samog ureda direktora Glenna D. Lowryia. Sudionici seminara i radionica bili su kustosi uglednih europskih muzejskih institucija: Philip Zidarov, direktor Gradske umjetničke galerije u Sofiji; Tomáš Pospiszyl, kustos praške Umjetničke galerije; Eha Komissarov, direktorica estonskog Centra za suvremen umjetnost iz Taljina; Krisztina Szipöcs, kustosica Ludwig muzeja iz Budimpešte; Irena Bužinska, kustosica Državnog umjetničkog muzeja iz Rige; Viktoras Liutkus, kustos internacionalnog programa Litvanijskog umjetničkog muzeja iz Vilnusa; Dorota Łoboda, asistentica Cetra za suvremenu umjetnost Dvorca Ujazdowski i Antea Prasał, kustosica Zaheta galerije iz Varšave; Zoran Petrovski, direktor Muzeja suvremene umjetnosti, Skopje; Codruta Cruceanu, kustosica Nacionalnog umjetničkog muzeja iz Bukurešta; Aleksandra Danilova, kustosica Pukšin - muzeja lijepih umjetnosti iz Moskve; Aleksander Borowsky, kustos Državnog ruskog muzeja i Albert Kostanjevič, kustos Hermitagea iz St. Petersburga; Katarína Bajcurová, direktorica Slovačke nacionalne galerije iz Bratislave i Igor Zabel, kustos ljubljanske

Moderne galerije. Svaki od pozvanih kustosa održao je kraće predavanje i predstavio djelatnosti svoje matične kuće. Kako, na žalost, nitko od hrvatskih kolega nije sudjelovao na seminaru, bilo mi je zadovoljstvo u kratkim crtama predstaviti djelatnosti zagrebačke Moderne galerije. Prezentacije matičnih ustanova bile su dragocjene kako američkim kolegama tako i drugim europskim kustosima. U području suvremene umjetnosti najzanimljivijim su se pokazale kontinuirane aktivnosti ljubljanske Moderne galerije te živa zbivanja u varšavskom Dvorcu Ujazdowski. U sklopu seminara izdana je i publikacija koja objedinjuje analizu muzejskih institucija prema muzeološkim standardima i izložbenom programu. Ova brošura koja na jednome mjestu objedinjuje najznačajnije europske institucije koje se bave suvremenom umjetnošću pokazala se kao dobar priručnik za poznavanje pojedine lokalne situacije. Velike svjetske muzejske institucije kao što je MoMA muzej, zapravo funkcioniraju kao korporacija ili kao tvornica s točnom i racionalnom podjelom rada čiji su svi segmenti brižno proučeni, a pri tome je zarada muzeja i njegova profitabilnost jedan od važnijih faktora. Ne treba napominjati kako mnogobrojne kulturne institucije s područja srednje i istočne Europe još uvijek zbog nedovoljno dobre opreme, pomanjkanja osoblja ili sredstava funkcioniraju bitno drukčije. Situacija da kustosi rade doslovce sve vrste poslova - kao što je, primjerice, pakiranje umjetnina ili dizajn publikacije - u New Yorku je, dakako, nezamisliva dok će, na žalost, u velikom dijelu istočne i srednje Europe to ponekad biti i jedini način rada. Upravo je segment uvida u način kako funkcionira velika svjetska muzejska institucija kao MoMA dragocjeno iskustvo. Američke kolegice i kolege nesebično su podijelili svoja mnogobrojna iskustva i znanja u svim područjima muzejske djelatnosti te se izuzetno smislenim pokazala mogućnost kako različite europske institucije mogu na stručnu praksu u MoMA-u poslati muzejske djelatnike iz različitih područja kao što su arhiviranje, sigurnosni sistemi, registracija i pakiranje umjetnina, restauracija ili pak rad s osobama s posebnim potrebama, jer su upravo te muzejske djelatnosti najčešće prepuštene improvizaciji ili gotovo da i nisu zastupljene. Osim serije predavanja i prezentacija MoMA je organizirala i zanimljive popratne sadržaje: posjete muzejima i izložbama, izlet do obližnjeg Bard Collegea s programom kustoskih studija, posjet studiju umjetnika Vita Acconcija, posjete privatnih zbirka Petera Nortona, Agnes Gund i Daniela Shapira te obilazak kolekcije obitelji Lauder. Nakon dvotjednog druženja u New Yorku završnica seminara bio je trodnevni boravak u Los Angelesu, gdje su europski kustosi posjetili i najznačajnije kulturne institucije kao što su: Los Angeles County Museum of Art, Museum of Contemporary Art, J. Paul Getty Museum i Getty Research Institute. Vrativši se nešto ranije od drugih

kolega u Evropu (budući da sam formalno radila samo na dijelu projekta koji se održavao u New Yorku u MoMA-i) kući uz mnogobrojna prijateljstva, kontakte i lijepje zajedničke trenutke, ponijela sam dvije važne pouke: ništa bez timskog rada ali i borbe protiv vlastitog okoštavanja bez obzira na postojeće uvjete i usprkos njima.